

نگوید، مهریه را کی داده، کی گرفته!

مهریه سنگین ریشه خانواده‌رام‌زند

غزاله مالکی

مهریه را کی داده و کی گرفته؟ جمله‌ای که زمان تعیین مهریه می‌گویند و دامادها هم براساس همین جمله زیر بار تعیین مهریه‌های سنگین می‌روند. جدا از آن که این جمله در قدیم کاربرد می‌رسانید. امروزی مهریه را هم می‌دهند و هم می‌توانند بگیرند. براساس قانون، مهریه به مالی گفته می‌شود که مرد هنگام وقوع عقد نکاح به همسر خود می‌پردازد یا مکلف به پرداخت آن می‌شود. مهریه یکی از حقوق قانونی زن به حساب می‌آید و هر زمان که بخواهد می‌تواند آن را طلب کند.

متأسفانه طی سال‌های اخیر، برخی مردان بدون توجه به عندالمطالبه بودن مهریه، اقدام به تقبل مهریه‌های بالا می‌کنند که سرانجامی جز زندان برای آنها ندارد.

فربا دامادی، وکیل دادگستری در این باره می‌گوید: مهریه‌های سنگین بتازگی معمول شده و همچون سدی در برابر تشکیل خانواده قرار گرفته است؛ در حالی که هر عقل سلیمی شهادت می‌دهد که مهریه‌های زیاد علاوه بر این که ضامن خوشبختی نیست بلکه موجب استرس زوجین و حرکت در مسیر از هم گسیختگی زندگی و برانگیخته شدن هوای نفس و مادی‌گرایی است.

وی ادامه می‌دهد: مهریه نمی‌تواند حربه موثری برای کنترل مرد باشد و چه بسا محرک تمامی اختلافات بین زن و شوهر همین مهر قرار گیرد، یعنی زن به دلیل عندالمطالبه بودن مهریه، مهر خود را از همسر در خواست کند اما به دلیل نداشتن استطاعت مالی همسر اختلاف‌ها شروع می‌شود؛ ما پرورنده‌هایی را داریم که این اختلاف‌ها تاجایی پیش رفت که زن مهریه خود را به اجرا گذاشت و مرد به دلیل ناتوانی در دادن مهر به زندان افتاد و همین امر عاملی شد تا زوجین دیگر نتوانند زیر یک سقف زندگی کنند و از هم جدا شدند. پسران هیچ‌گاه با چشم بسته تعداد نجومی مهریه‌ها را قبول نکنند، میزان مهریه باید براساس درآمد، توانایی و وضع اقتصادی فرد باشد.

مردها زمان ازدواج نباید هم خودشان را به دردسر بیندازند و هم دیگران را. نباید تعهدی بدهند که از عهده اجرای آن بر نیایند. کسی نمی‌تواند با زور دامادها را مجبور به قبول مهریه‌های سنگین کند، آنها خودشان در کمال عقل زیر بار تعهد مهریه می‌روند و

در صورت ناتوانی در پرداخت مهریه هم نمی‌توانند دیگران را مقصر بدانند.

تفاوت مهریه عندالمطالبه و عندالاستطاعه
در زمان عقد، زن و مرد می‌توانند نوع پرداخت مهریه را مشخص کنند که به دو صورت عندالمطالبه و عندالاستطاعه است. در مهریه عندالمطالبه که اغلب هم به این صورت است، زن می‌تواند هر زمان مهریه خود را طلب کند و مرد باید آن را به طور کامل پرداخت کند اما در مهریه عندالاستطاعه در صورت تمکن مالی مرد، زن می‌تواند مهریه خود را مطالبه کند و در صورت دادخواست مهریه براساس دارایی مرد از اموالش توقیف و در اختیار زن قرار می‌گیرد. در این حالت مرد به دلیل نداشتن پول روانه زندان نمی‌شود؛ اما در مورد مهریه عندالمطالبه در ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی آمده اگر مرد معسر نباشد تا زمان پرداخت مهریه روانه زندان می‌شود.

محکومین مهریه

همان‌گونه که ذکر شد در صورت پرداخت نشدن مهریه عندالمطالبه زوج می‌تواند درخواست بازداشت زوج را بدهد، این همان دلیلی است که آمار محکومین مهریه را بالا برده است. براساس آخرین سرشماری، از بین ۷۹۸۳ زندانی نیازمند که در زندان هستند (محکوم و متهم)، تعداد ۶۲۴۱ نفر از آنها محکوم جرایم غیر عمد مالی (مهریه، نفقه و صدور

چک بلامحل) شناخته شده‌اند. گرفت که اجرای این قانون نقش موثری در کاهش زندانیان مهریه داشت.

هوشنگ پوربابایی، وکیل دادگستری در خصوص این قانون می‌گوید: موضوعی که خیلی نگران‌کننده به نظر می‌رسد ماده ۲۲ قانون حمایت خانواده است که راجع به مهریه بحث می‌کند. قانونگذار هم خواسته برخلاف اصل آزادی اراده‌ها عمل نکند و هم خواسته طرفین عقد نکاح را مجاب کند که مهریه را بیشتر از ۱۱۰ سکه تعیین نکنند. یعنی آمده حمایت‌ها و ضمانت‌های اجرایی را از مهریه بالای ۱۱۰ سکه راکم کرده و گفته در مهریه تا ۱۱۰ سکه می‌شود و ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت مالی (حبس مدیون) را اعمال کرد ولی در مازاد بر ۱۱۰ سکه این امکان وجود ندارد.

وی افزود: اما قانونگذار یک کلمه‌ای را اضافه کرده است و گفته «هرگاه مهریه در زمان وقوع عقد تا ۱۱۰ سکه یا معادل آن باشد...» کلمه «یا معادل آن» محل اشکال است به این معنی که من باید ثابت کنم که مهریه من در زمان وقوع عقدی که مثلاً ۲۰ سال پیش به وقوع پیوسته است معادل ۱۱۰ سکه در همان زمان بوده است. لذا کلمه «معادل آن» در ماده ۲۲ به نظر زاید است؛ قانونگذار خواسته بگوید نه تنها مهریه بالای ۱۱۰ سکه مشمول ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی نمی‌شود بلکه معادل آن هم مشمول این ماده نیست.

قانون مهریه

ماده ۱۰۸۰

تعیین مقدار مهریه منوط به رضایت طرفین است.

ماده ۱۰۸۲

پس از عقد، زن مالک مهر می‌شود و می‌تواند هر نوع تصرفی که بخواهد در آن انجام دهد. تبصره: چنانچه مهریه وجه رایج باشد متناسب با تغییر شاخص قیمت سالانه زمان تأدیه نسبت به سال اجرای عقد که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود محاسبه و پرداخت خواهد شد، مگر این که زوجین هنگام اجرای عقد به نحو دیگری توافق کرده باشند.

ماده ۱۰۸۵

زن می‌تواند تا مهر به او تسلیم نشده از ایفای وظایفی که در مقابل شوهر دارد امتناع کند، مشروط بر این که مهریه او حال باشد و این امتناع باعث محرومیت او از نفقه نمی‌شود.

ماده ۱۰۹۰

اگر اختیار تعیین مهریه به زن داده شود زن نمی‌تواند بیشتر از مهرالمثل معین کند.

ماده ۱۰۹۱

برای تعیین مهرالمثل باید حال زن از حیث شرافت خانوادگی و دیگر صفات و وضع او در نظر گرفته شود.

نکته‌های مهم

یک مهریه از طریق ارائه دادخواست به دادگاه عمومی حقوقی خانواده قابل مطالبه است. زن می‌تواند در صورت تمایل با نوشتن خواسته خود توسط خود یا مشاور یا وکیل دادگستری در فرم مخصوص (همان دادخواست) از دادگاه محل سکونت خود یا همسرش درخواست کند که حکم الزام همسر را به پرداخت مهریه صادر کند؛

دو- مهریه را می‌توان پس از صدور اجرائیه از طریق اداره اجرای اسناد رسمی دریافت کرد. با صدور برگ اجرائیه از دفتر خانه تنظیم سند رسمی، متقاضی مهریه می‌تواند به اداره اجرای اسناد رسمی ثبت مراجعه و با معرفی نشانی مرد (همسر) درخواست وصول مهریه را ارائه کند. همچنان که می‌تواند مالی از مرد مانند حساب بانکی، پلاک ثبتی، سهم یا حتی طلب قطعی وی را از دیگران برای توقیف و وصول مهریه معرفی کند.

سه- می‌توان هر شرطی را درباره مهریه در سند رسمی ازدواج نوشت. به این معنی که درباره میزان و شرایط پرداخت مهریه هر توافق میان زن و مرد (همسران) جایز است و برای دو طرف تعهدآور محسوب می‌شود. بنابراین طرفین می‌توانند با آزادی اراده در این باره گزینه‌های گوناگونی را پیش‌بینی کنند.

چهار- مهریه را می‌توان به اصطلاح بخشید یا بذل کرد. (بذل به معنی بخشش به کار برده می‌شود) به هر شکل و روشی که قابل اثبات و مستند باشد، زن می‌تواند تمام یا بخشی از مهریه را به همسرش ببخشد یا از دریافت آن صرف‌نظر کند؛ در عین حال قانونگذار در ازدواج دائم این حق را برای زن پیش‌بینی کرده است تا پیش از دریافت مهریه بتواند از انجام وظایف خود به عنوان همسر خودداری کند.